

Men hetta falska gagnið verður víðgjort; tí tað hevur, hóast av órættum, veruliga kensluliga makt; og vit mugu vera for fyrri at ganga imóti tí, og vit mugu vera for fyrri at vísa fólki, við vírðing, hvi tað er falskt. Tá ið vit gera tað, mugu vit minnst, at um onkur kundi vist at okkurt samfelagsligt gagn, sum kundi fáast av at avrætta nakrar einstaklingar kundu vit ikki verið meira fyrri avrættingum enn fyrri pining, um onkur kundi vísa, at samfelagið fekk gagn av, at onkir einstaklingar vorðu pindir. Og tað kemur av, at alt grundarlagið undir verki okkara, er, at tað eru nakrir hættir, sum eingin stjórn má nýta til tess at verja samfelagið; tí drepa júst tey vírði, sum gera hatta samfelagið vert at verja.

Tá ið ein sleppur av við allar hasar rættisveingarnar í navninum hjá eini hægri sak, er ein onnur logísk grundgeving, ein onnur rættisveing, sum loypur upp og setur seg í teirra stað; hon er eitt sindur meira primitiv, eitt sindur ráari, men ærligari. Hon sigur, at vit mugu drepa hesi fólk bert av teirri grund, at tey hava uppiborið at doyggja, tí tey hava gjørt gerðir, sum seta tey úttan fyrri mannaættina. Og við tað at tey eru úttanfyrri, er tápuligt at tosa um, at tey hava mannaættindi - tey kunnu ikki hava rættindi sum menniskju. Ein og hvør sum hevur virkað í Amnesty International bert í eina tíð, man vita, at eisini henda stóða er vanligt, tí stjórnir siga okkum altíð, at tað er ikki tað, at tær pina og fongsla fólk og «fáa fólk at hvørva»; tær pina, fongsla og «fáa at hvørva» «yvirgangs-kroppar» ella «kommunistar» ella «mótkollvelt-ingarfólk» ella «CIA-órindasveinar» - fólk, sum orsakað av gern-inginum sínum ikki longur eiga at roknað til manna-ættina. Slíkt stjórn-dámar ikki at verða mintar á, at sjálvur týdningurin í mannaætt-indum er, at tey eru ómissandi. Mannaættindi eru ikki heiðurstekin, sum stjórnir geva fyrri goðan atburð, og tey kunnu ikki takast frá fólki fyrri ringan atburð. Men tað er bert trupult at drepa ella pina fólk, um tú heldur tey vera menniskju, tá ið tú sært, at tú hevur okkurt til felags við teimum sum menniskja. Tað er orsökini til, at - bæði tá ið avrætting og pining verður framd - verður hetta smoygd niður um høvdið á offrinum; ta verður einki eygnasamband, einki, sum minnir okkum á? AT hesin persónur veruliga er eitt menniskja, júst sum

vit. Í USA verður eisini sagt við okkum, at tey, sum ríkið er í ferð við at drepa, eru av sonnum ikki menniskju, men at tey eru ódýr ella at tey eru krabbabeinssvullir, sum mugu skerast burtur úr samfelagskroppinum. Tey fólk, sum standa í deyðaræðini í USA hava veruliga gjørt - flestu teirra - ræðuligar illgerðir, sum mugu fordómast. Tað ger einki gagn - heldur haldi eg, at tað hevði gjørt stóran skaða - at romantisera, hvørji hasi fólkinu eru, ella onkursvegna at bera í botnflaka fyrri tær ræðuliga illgerðir, tey hava gjørt. Men tað er ikki eitt mótmæli móti romantikki og sentimentaliteti, sum greiðir frá tí yvirgangi, sum so ofta verður gjørdur móti einum og hvørjum, sum roynir at vísa á, at tey fólkinu, at livið hjá teimum fólku-um, sum biða eftir avrætting, kann ikki gerast upp í einari einstakari gerð, tey hava gjørt; at fólkinu í deyðaræðini hava hvør sínar søgur, og at hesar søgur liggja aftan fyrri tað, tey hava gjørt; og at hesar søgur ofta sýna, at tey sjálv voru offur fyrri samfelagsins misnýtslu go vanrøkt, langt áðrenn tey gjørdur tær gerðir, sum samfelagið nú skjýtur upp at drepa tey fyrri. At hesin hugsunarháttur er so ágangandi móti fólki kemur av, at hann minnir tey á, at hesi fólk eru menniskju. Eg taki upp-attur: Tað er ringt at drepa onkran, tá ið tú verður mintur á, at við komandi er menniskja.

Tí mugu vit nokta fyrri, at tey eru menniskju. Og tað ger eisini greitt, hvi deyðarevsingin verður framd, sum hon verður. Tað er nógv lættari at av-nokta, at tey eru menniskju, tá ið samfelagið longu hevur sett spurnar-tekini við hetta. Tí fellur deyðarevsingin, allastaðni har hon verður nýtt í heiminum, altíð á minnilutur, um teir so eru eyðkendir eftir húðarliti ella eru politiskir, búskaparlígrir ella sosialir.

Tí er tað so tápuligt at krevja, at deyðarevsing skal fremjast við rættvisi. Brot á mannaættindi verða ongantíð framd við rættvisi. Deyðarevsing re-í veruleikanum tað at venda brotum á manna-rættindi móti illa dæmdum bókum ella bókum, sum myndugleikarnir gera sitt ýtarsta fyrri at gera illa dæmdar við at kalla teir yvirgangskroppar kommunistar ella CIA-órindasveinar ella hvat sum helst, sum ger tað møgult hjá einari stjórn at fáa ið hvussu er nakað av tosemin um enn ikki goðkenning frá fólki yvir-høvur av framferð-hennara. Og tá ið so brot á

mannaættindi verða nýtt eitt sindur ov «rimuliga» og í meira lagi, so at tey fara at nerta við allar partar av samfelagnum - tað er tá ið stjórnir fara at missa sitt lögliga grundar-lag, og tað er tá, tær ofta falla - sum Shahurin av Iran og Somoza generalur í Nicaragua voru ov seinir at sanna.

Her á landi er tað tann úrvalda nýtslan av deyðarevsing, sum ger tað møgult at nýta hana demagogiskt. So leingi hon fyrst og fremst verður nýtt móti rasu-minnilutum, teimum fátæku, sosialum minnilutum, hvør leggur so í tað? Eg meini, hvør leggur í, um vit hvørt ár velja út nokur fá hundrad fólk, sum ikki bert hava gjørt ræðuligar brotsgerðir men yvir-høvur eru fátæk ella hoyra til rasu-minnilutar ella eru tyðiliga sálarliga sjúk? Maktarleysir bolkar. Hvør fer at mótmæla? Hvør leggur í, hvussu gongst slíkt fólkum?

Tó, svarið er, at vit leggja í slík fólk, ikki tí at vit hava nakra romantiska kenslu av, hvørji tey eru, og sanniliga ikki tí at vit ikki leggja í yvirgangs-vandamálið í samfelag okkara. Vit leggja í hasi fólkinu, tí at vit vita, hvønn týðning manna-rættindi hava, og tí at vit vita, at Amnesty International júst varð stovnað fyrst og fremst fyrri at verja mannaættindini hjá gloymdum fangum. Og tað eru eingir fangar nakrastaðni, sum eru meira gloymdir ella sum samfelagið vil hava meira gloymdar, enn tey fólkinu, sum tað setir í deyðaræð-irnar um alt hetta land.

At enda leggja vit í tey, tí vit vita, at enn ikki hin óndasti hóprápsmaðurin setir hetta samfelag í størri vanda enn tey, sum opinlyst, alment, tala fyrri, at týning av menniskjum kann goðtakast sum loysn av vandamálinum. Tað er teirri hótanini, vit berjast imóti. Tað er tí, vit berjast móti deyðarevsingini. Tað er tí, Amnesty International USA fer at herða stríð sitt móti deyðarevsingini, og tað er tí, at eg vóni, at vit einuferð fara at vinna stríðið móti deyðarevsing-ini.

Tær samtyktu lógirnar og tær mongu, mongu reglugerðirnar innan lógar-karmarnar megu verða fylgdar av hjálparveiting-arliðnum út í odd og egg og harafturat má verða innblástur andi í annars hesar deyðu lógar/reglu-gerðarbeinagrindirnar, so-leiðis at ikki alt bæði lík-amligt sálarligt/búskap-arligt skal hanga sum ein nivandi byrða á herðum á teimum familjum, ið hava brekað barn, sum fram-manundan hava nógv mikið

Hvussu ávirkar eitt brekað barn eina familju bæði sálarliga og sosialt?

Hetta var spurningurin, sum ein kanningar-arbeidsbólkur í Danmark setti sær fyrri at kanna í 1981 og 82. Endamálið við kanningini var at greiða frá teimum kenslubornu livilíkindum hjá familjum at brekaðum børnum, ið búgva heima, fyrri at meta um, hvørja hjálp ein slík familja hevur veruligan tørv á.

Í kanningini luttóku 8 foreldrapør, ið hvørt hevði 2 børn, har tað eina barnið er brekað.

Tað mest vanliga er, at foreldur hjálpa/ala upp born síni til rættar sam-felagsborgarar. Hetta ger seg eisini galdandi, tá ið tað snýr seg um familjur, ið hava brekað barn, úttan mun til hvussu nógv hetta kemur at kosta tí einstaku familjuni, við brekaðum barni bæði menniskjans-liga og peningaliga.

Samfelagið hevur við lóg viðtikið, at eisini tey brekaðu hava sama rætt til samfelagsáðgangar eins og allir aðrir borgarar hava tað. Og lógin talar greitt um, at familjur, ið hava eitt brekað barn, skulu hava hjálp.

Mangan er tað svá háttáð, at trupulleikar verða millum hjálparveit-ingarliðini, myndugleik-arnar og brúkanar, um so er, at hjálparveitingin er óstortslig/knortlut/stiv og ólígilig og afturhal-andi (konservativ) og um so er, at hjálparveitingin ikki er í trá við ta hjálp/-trond, ið tann einstaka familjan hevur - um so er, at hjálpin ikki verður veitt alt fyrri eitt, tá ið tørvur er á henni, og har-afturat um so er, at hjálp-in ikki verður veitt við vírðing og sóma, og ikki minst um so er, at hjálp-arveitingarliðini ikki hava innlit í hesum: at hjálpin er fyrri neyðini.

Endamálið við hjálpar-veitingum má verða at finna javnvág millum har, ið ólag er í og ta hjálp, ið veitast skal, ið kemur at ganga brúkanum best.

Tær samtyktu lógirnar og tær mongu, mongu reglugerðirnar innan lógar-karmarnar megu verða fylgdar av hjálparveit-ingarliðnum út í odd og egg og harafturat má verða innblástur andi í annars hesar deyðu lógar/reglu-gerðarbeinagrindirnar, so-leiðis at ikki alt bæði lík-amligt sálarligt/búskap-arligt skal hanga sum ein nivandi byrða á herðum á teimum familjum, ið hava brekað barn, sum fram-manundan hava nógv mikið

at takast við til dagligt.

Tørvurin hjá foreldrun-um eigur at verða mettur út frá heilt øðrum met-ingum enn tann tørvur, ið tað brekaða barnið hevur, sjálvt um familjan er ein samantvinnað eind.

Samandrættur av úrslitinum av projeklinum

Endamálið við kanningini er at greiða frá teim kenslubornu livilíkindum hjá familjum at brekaðum børnum, ið búgva heima, fyrri at meta um, hvørja hjálp ein slík familja hevur veruliga tørv á.

Kanningin arð framd frá 24. sept. 1981 til 31. des. 1982.

Í kanningini luttóku 8 foreldrapør, ið hvørt hevði 2 børn, har tað eina barnið er brekað.

Tá ið mangir av trupul-leikunum eru generellir (vanligir) hjá familjum í heila tíkið og eru ikki ávistar av tí ávísu brek-inum, sostatt eru fleiri ymisk brek tikin við so sum: sálarliga brekað, iikamliga ella rorslubrek-að og sansubrekað.

Tey foreldur, ið luttaka í hesi kanningini, eru tey sokallaðu sterku foreldr-ini.

Mangir trupulleikar komu tyðiliga til sjóndar hjá hesum familjum, ið hava eitt brekað barn.

Sambandið við hesar familjur fekt í lag gjøgnum ein sálarfrøðing, ið starvaðist á einum ser-skúla, ein ráðgevara innan statin, ein skúlaleiðara, ein fyrstóðsumann, ein foreldraráðsformann og gjøgnum ymsar handicap-bólkar.

Kanningin leggur dent á at fáa at vita, hvussu foreldrini hava kent sína støðu, sum hon var, áðr-enn tey fingi eitt brekað barn, sum stóðan er nú, og hvussu framtíðin sær út við at hava eitt brekað barn í húsinum.

Foreldrini greiddu ná-

greiniliga frá trupulleik-unum í samband við teirra fyrstu upplivingar, í ger-andisdegnum, systkini, almenna verkið, sam-bandið við tey serkønu og við umhvørvið.

Harnæst víðv. stuðlin-um úttanfrá og foreldr-anna «tilvenjing». Kanningin varð lögð soleiðis til rættis, tað var eitt spurn-arblad og síðan varð ein intringjandi (intensiv) samroða við foreldrini. Foreldrini skuldu svara 32 spurningum, ið snúðu seg um kenslur, upplivingar og reaktiónir, stóðan hjá tí brekaða barninum, stóðan hjá pápanum, stóðan hjá systkjunum, sambandið við foreldrini, vinir, onnur foreldur, tey serkønu og umhvørvið.

Í einari seinni samroðu fingi foreldrini høvi til at greiða nágreiniligari frá svarunum.

Foreldrini komu inn uppá: sorg, skuldar-kenslu, at verða útbrend, kensluna av ikki at vera nógv góð, fjotræði í leinkju, dupltyvirði (bæði kunna sýna hatir og kær-leika) ófrælsi, trupulleikar í gerandisdegnum, at-burðartrupulleikar, frá-greiðingar trupulleikar, og trupulleikar, ið snúgva seg um «plasering» og um framtíðina.

Í kanningini greiða foreldur frá, at tað er munur millum sálarliga (menn-ingartarnað) og rorslu-brekað, og at tey sálarliga brekaðu eru tey torførusta at liva við.

Í hesi kanning er eitt dýpi millum tey serkønu og foreldrini at teim brekaðu børnunum...

Her eru nokur orð burt-ur úr heildini: Víðv. foreldrini sum menniskjur, ikki sum so mangan verður gjørt, at foreldrini eru nokur, ið súgva mergin úr tí reina, deiliga kapitalistiska sam-felagnum, hesi foreldrini at brekaðum børnum eru við at óyðileggja, smitta og dálka, hetta heilaga

Framhald á síðu 16